การต่อสู้ของชีวิต

929.709593
ส257ก

54

การต่อสู้ของชีวิต

ผู้เขียน

พ่อสมบูรณ์ ณ เชียงใหม่

สงวนสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

โดย นายปัญญา ณ เชียงใหม่

๑๔๗/๑ หมู่ที่ ๖ ต.สันผีเสื้อ

อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

ห้ามการลอกเลียนแบบ ไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ นอกจากได้รับอนุญาต

พิมพ์แจกเป็นมิตรพลี

เนื่องในวันคล้ายวันเกิดครบ ๘๔ ปี ของพ่อสมบูรณ์ ณ เชียงใหม่

วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม

ISBN-978-974-7398-23-6

พิมพ์ที่ บริษัทแอ๊ปป้า พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด

๔๒/๗๙ หมู่ ๕ ต.อ้อมน้อย อ.กระทุ่มแบน

จ.สมุทรสาคร ๗๔๑๓๐

loc 000035

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
เชียงใหม่

คำนำ

เหตุการณ์ต่างๆ ในอดีตจะเป็นบทเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อมให้แก่คนรุ่นหลังได้รับรู้ได้รับทราบถึงความเป็นไปเป็นมาของบุคคลสำคัญในสมัยเมื่อพ่อยังเป็นเด็ก พ่อจึงอยากถ่ายทอดความทรงจำที่ดีงามนี้ให้ไว้แก่ลูกหลาน

แม้ว่าการเขียนหนังสือเล่มนี้จะมีการกล่าวพาดพิงถึงเจ้านายต่างๆ และญาติพี่น้องในวงศ์ตระกูลของเรา ก็เพื่อระลึกนึกถึงคุณความดีที่ได้สร้างสมมา และถ้าหากข้อมูลใดไม่เป็นที่พึงพอใจหรือผิดพลาด ก็ขอกราบอภัยมา ณ ที่นี้

หวังว่าเมื่อได้อ่านกันแล้วจะเป็นคุณประโยชน์ต่อๆ ไป ขอขอบใจลูกหลานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนที่ได้ร่วมมือกันจัดทำหนังสือให้เสร็จสมบูรณ์

สมบูรณ์ ณ เชียงใหม่

(พ่อสมบูรณ์ ณ เชียงใหม่)
๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๐

เลขห้อง ชม
เลขหมู่ 929.709593
ส 257 ก
เลขทะเบียน

หอสมุดแห่งชาติฯ เชียงใหม่
LOC04341

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND
31111009822204 ชม

รับพระราชทานเข็มที่ระลึก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานเข็มที่ระลึกแก่พ่อสมบูรณ์ ณ เชียงใหม่ ในโอกาสที่ทูลเกล้าฯ ถวายผังตระกูลเจ้านายฝ่ายเหนือ ฉบับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ตำหนักดาราภิรมย์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

แผนผังชาติตระกูล พ่อสมบูรณ์ ณ เชียงใหม่

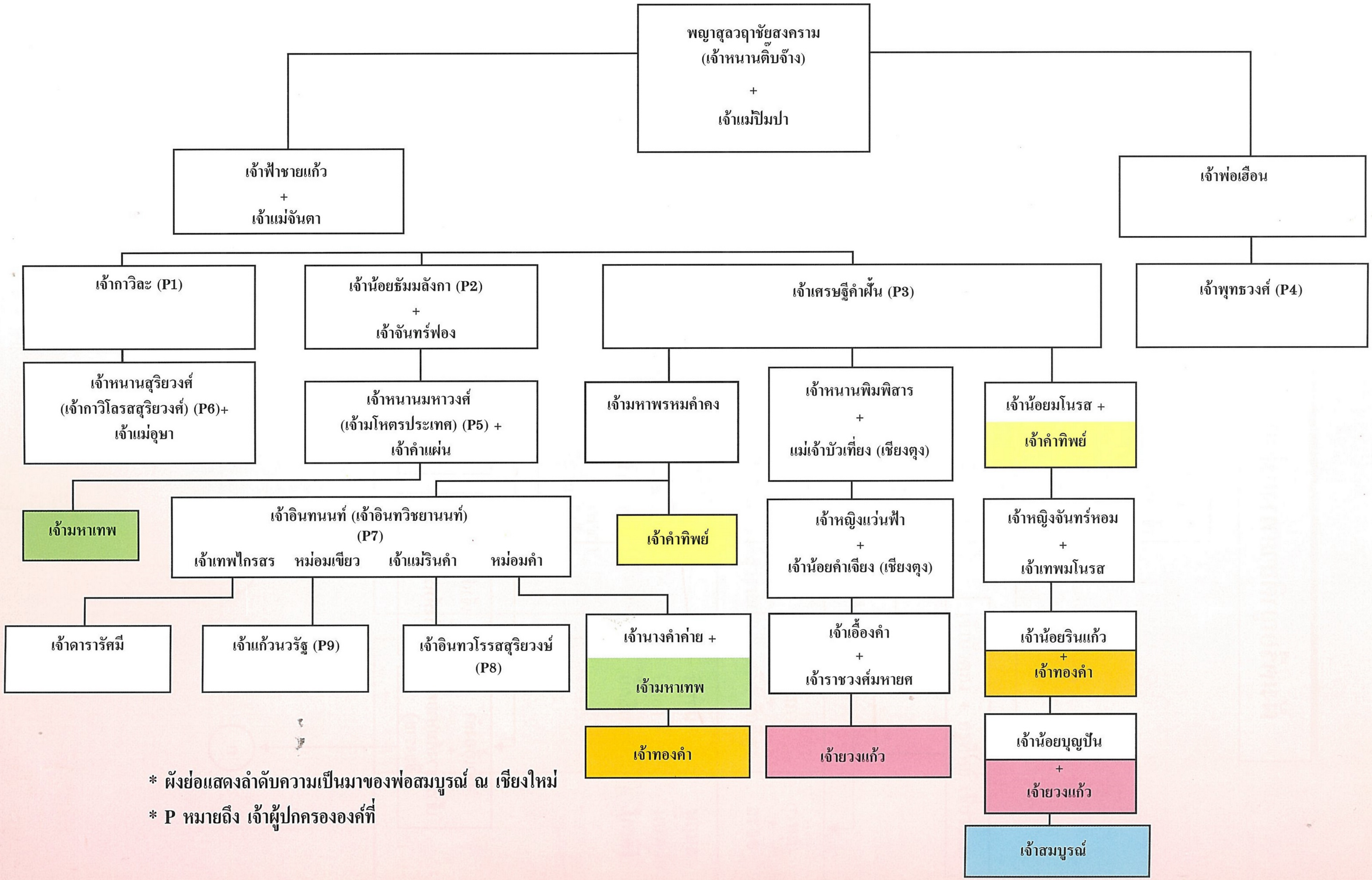

* ผังย่อแสดงลำดับความเป็นมาของพ่อสมบูรณ์ ณ เชียงใหม่

* P หมายถึง เจ้าผู้ปกครององค์ที่

ผังเครือญาติสายทางแม่ของพ่อสมบูรณ์ ณ เชียงใหม่

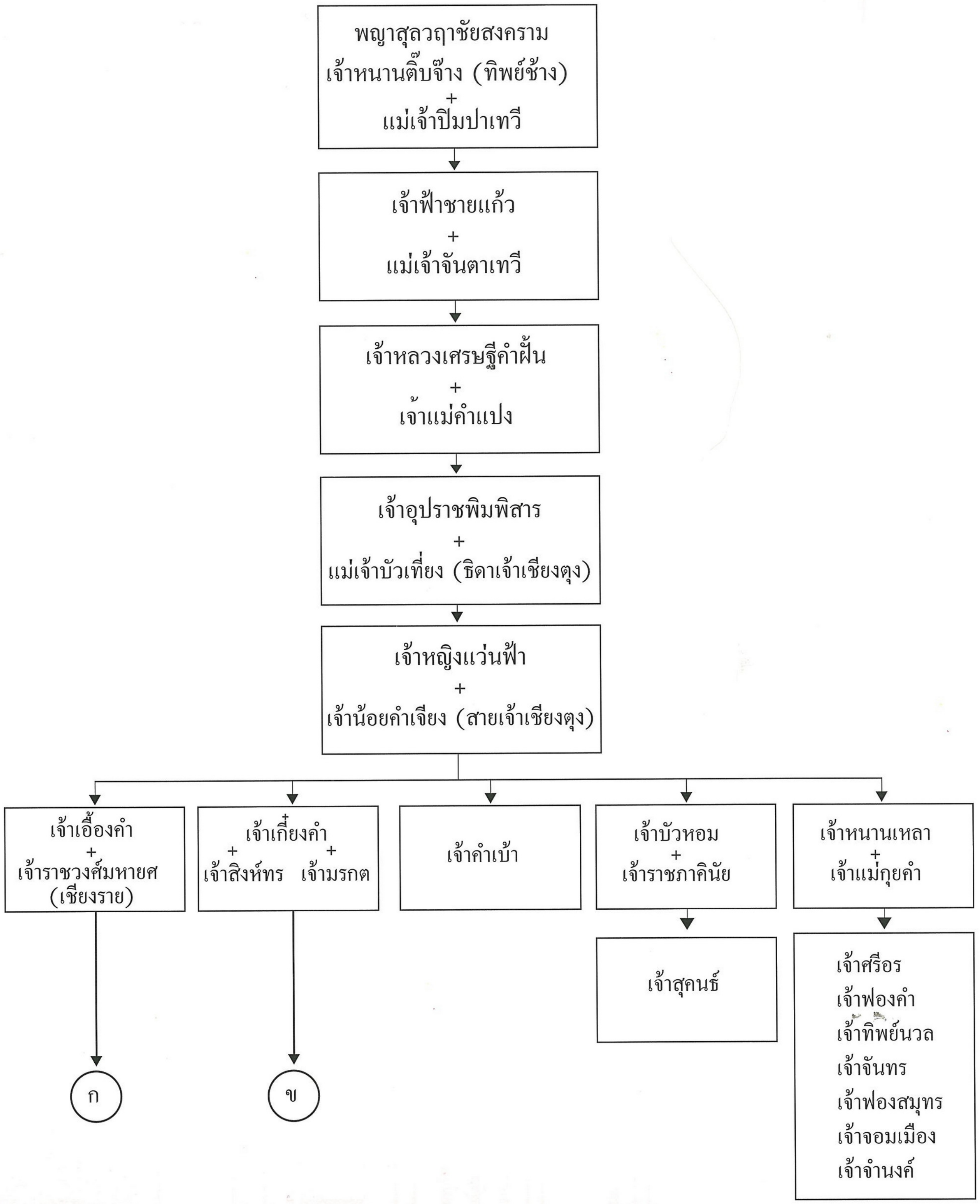

ก

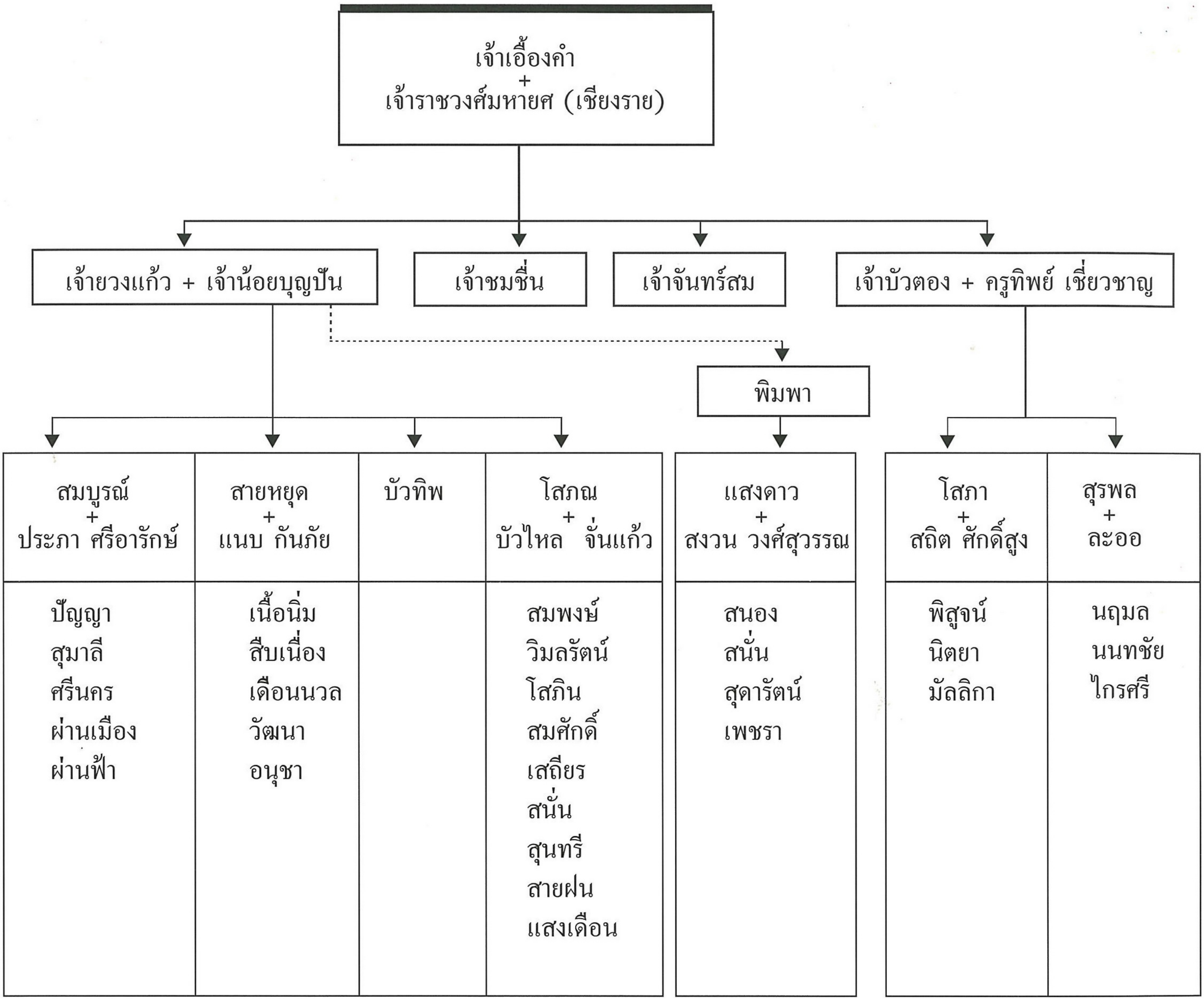
เจ้าเอื้องคำ
+
เจ้าราชวงศ์มหายศ (เชียงราย)
เจ้ายวงแก้ว + เจ้าน้อยบุญปั๋น
เจ้าชมชื่น
เจ้าจันทร์สม
เจ้าบัวตอง + ครูทิพย์ เชี่ยวชาญ
พิมพา
สมบูรณ์
+
ประภา ศรีอารักษ์
สายหยุด
+
แนบ กันภัย
บัวทิพ
โสภณ
+
บัวไหล จั่นแก้ว
แสงดาว
+
สงวน วงศ์สุวรรณ
โสภา
+
สถิต ศักดิ์สูง
สุรพล
+
ละออ
ปัญญา
สุมาลี
ศรีนคร
ผ่านเมือง
ผ่านฟ้า
เนื้อนิ่ม
สืบเนื่อง
เดือนนวล
วัฒนา
อนุชา
สมพงษ์
วิมลรัตน์
โสภิน
สมศักดิ์
เสถียร
สนั่น
สุนทรี
สายฝน
แสงเดือน
สนอง
สนั่น
สุดารัตน์
เพชรา
พิสูจน์
นิตยา
มัลลิกา
นฤมล
นนทชัย
ไกรศรี

ข

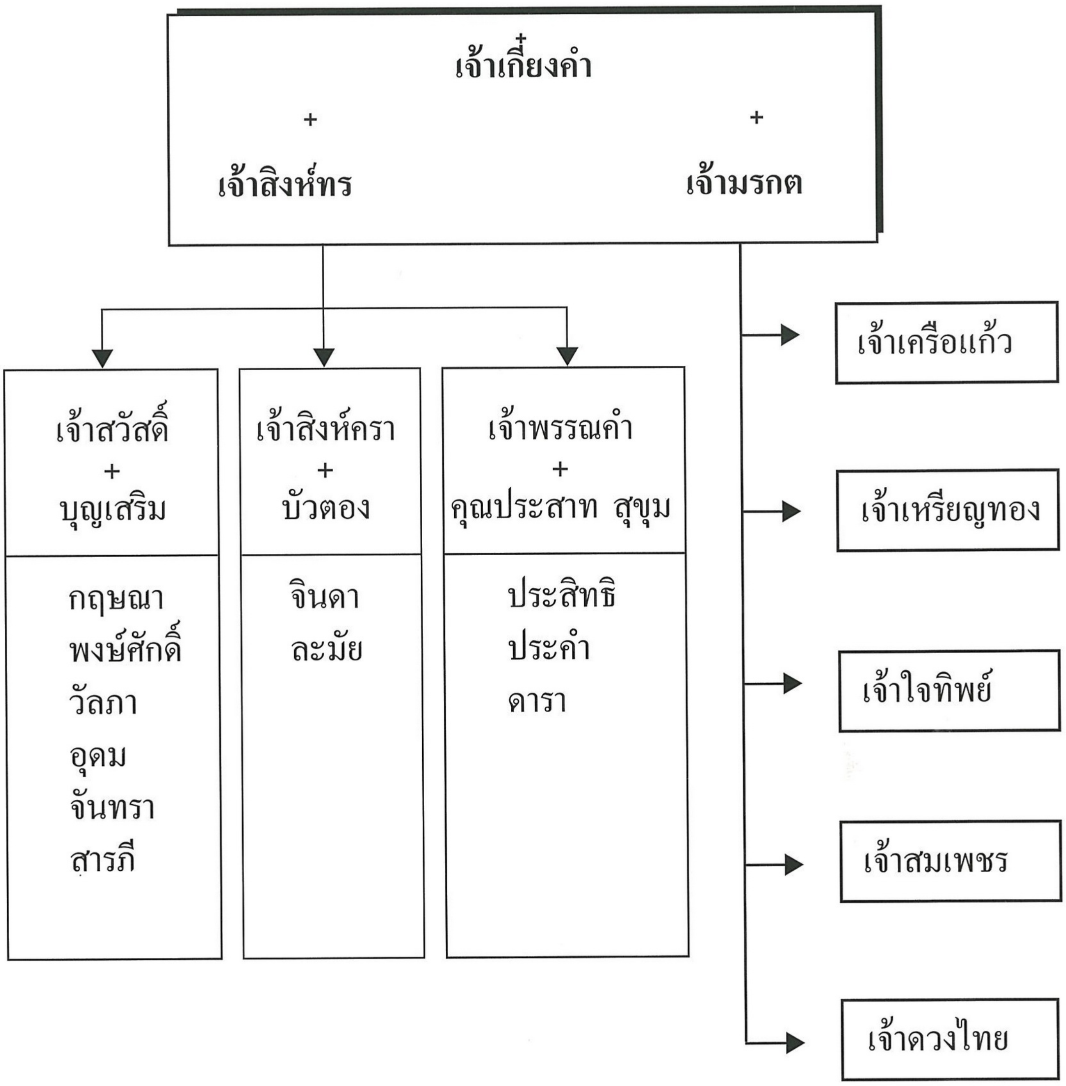
เจ้าเกี๋ยงคำ
+
เจ้าสิงห์ทร
+
เจ้ามรกต
เจ้าสวัสดิ์
+
บุญเสริม
กฤษณา
พงษ์ศักดิ์
วัลภา
อุดม
จันทรา
สารภี
เจ้าสิงห์คำ
+
บัวตอง
จินดา
ละมัย
เจ้าพรรณคำ
+
คุณประสาท สุขุม
ประสิทธิ
ประคำ
ดารา
เจ้าเครือแก้ว
เจ้าเหรียญทอง
เจ้าใจทิพย์
เจ้าสมเพชร
เจ้าดวงไทย

ผังเครือญาติสายทางพ่อของพ่อสมบูรณ์ ณ เชียงใหม่

- พญาสุลวฤาชัยสงคราม (เจ้าหนานติ๊บจ๊าง) + แม่เจ้าปิมปาเทวี
  - เจ้าฟ้าชายแก้ว + เจ้าแม่จันตาเทวี
    - เจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น + เจ้าแม่ตาเวย (เศรษฐีนีป่าไม้แม่ฮ่องสอน)
      - เจ้าราชวงศ์มหาพรหมคำคง
        - เจ้าแม่คำทิพย์ + เจ้าน้อยมโนรส
          - เจ้าพรหมมา
          - เจ้าพรหมปั๋น
          - เจ้าจันทร์หอม + เจ้าเทพมโนรส
            - เจ้าน้อยรินแก้ว + แม่นางคำอวบ
              - คุณนายขันธ์แก้ว มาพึ่งพงศ์
            - เจ้าน้อยรินแก้ว + เจ้าทองคำ
              - เจ้าบุญปั๋น + เจ้ายวงแก้ว
                - เจ้าสมบูรณ์ + นางสาวประภา ศรีอารักษ์
                  - พ.ศ. ๒๔๘๙ ๑. ปัญญา ณ เชียงใหม่
                  - พ.ศ. ๒๔๙๒ ๒. สุมาลี ณ เชียงใหม่
                  - พ.ศ. ๒๔๙๕ ๓. ศรีนคร ณ เชียงใหม่
                  - พ.ศ. ๒๔๙๗ ๔. ผ่านเมือง ณ เชียงใหม่
                  - พ.ศ. ๒๕๐๑ ๕. ผ่านฟ้า ณ เชียงใหม่
                - เจ้าสายหยุด
                - เจ้าบัวทิพย์
                - เจ้าโสภณ
              - เจ้าอินตา
            - เจ้าทองคำ + เจ้าน้อยมุ้ง
              - เจ้าน้อยม่อง
              - เจ้าบุญธรรม
            - เจ้าทองคำ + เจ้าบุญเป็ง
              - เจ้าท่อนแก้ว

การต่อสู้ของชีวิต

๑. ชาติตระกูล (บันทึกครั้งแรก วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๑)

ต้นตระกูล ณ เชียงใหม่ เริ่มต้นมาจากเจ้าทิพย์ช้าง (ทิพย์จักรวนาจร) หรือพญาสุลวฤาชัยสงครามผู้มีความรู้ความสามารถปราบปรามอริราชศัตรูทั่วเมืองลำปางลงได้สำเร็จ จนได้รับการยกย่องนับถือเทียบเท่าวีรบุรุษแห่งล้านนาไทย (ในบันทึกนี้จะไม่กล่าวถึงประวัติต่างๆโดยละเอียด ถ้าสนใจทราบจะค้นหาความรู้ ก็อาจจะค้นหาดูได้จากหนังสือเพ็ชร์ลานนา ตอน๑ ตอน๒ เรียบเรียงโดยปราณี ศิริธร ณ พัทลุง และหนังสือแจกในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าราชบุตร (วงศ์ตะวัน ณ เชียงใหม่) ซึ่งเก็บไว้กับคุณปัญญาที่กรุงเทพฯ และคุณสุพรรณี ลูกเจ้าน้อยหมู (จำนงค์) ที่จังหวัดเชียงราย โดยสืบทอดเป็นลำดับชั้นดังนี้

ชั้นที่ ๒ เจ้าฟ้าชายแก้วสมรสกับเจ้าแม่จันตาเทวี

ชั้นที่ ๓ เจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้นสมรสกับเจ้าแม่คำแปง

ชั้นที่ ๔ เจ้าอุปราชพิมพิสารสมรสกับแม่เจ้าบัวเที่ยง(ธิดาเจ้าเมืองเชียงตุง)

ชั้นที่ ๕ เจ้าหญิงแว่นฟ้า

ต่อไปจะขอขยายเครือญาติพี่น้อง

สายทางแม่ เจ้ายวงแก้ว (ดูผังเครือญาติสายทางแม่)

เริ่มจาก **เจ้าหญิงแว่นฟ้า** สมรสกับ เจ้าน้อยคำเจียง สายเจ้าฟ้าเชียงตุง ท่านเป็น **ลูกเจ้าฟ้าชายสาม** กับ **เจ้าแม่แสนปิน** มีบุตรธิดา ๕ คน คือ

ชั้นที่ ๖ ๑. เจ้าเอื้องคำ (ญ.) สมรสกับ เจ้าหัวหน้ามหายศ

๒. เจ้าเกี๋ยงคำ (ญ.) สมรสกับ เจ้าสิงห์ทร และเจ้าน้อยมรกต

๓. เจ้าคำเบ้า (ญ.) ไม่มีลูก

๔. เจ้าบัวหอม (ญ.) สมรสกับ เจ้าราชภาคินัย มีลูก ๑ คน

๕. เจ้าหนานเหลา (ช.) สมรสกับ เจ้าแม่กุยคำ มีลูก ๗ คน

ต่อไปจะเล่าเรื่องเครือญาติสายทางแม่ตามลำดับ ๑-๕

๑. เจ้าเอื้องคำ สมรสกับ เจ้าหัวหน้ามหายศ มีลูก ๔ คน คือ

ชั้นที่ ๗ **๑. เจ้ายวงแก้ว สมรสกับ เจ้าน้อยบุญปั๋น หรือ วงศ์ ณ เชียงใหม่**

๒. เจ้าชมชื่น สมรสกับ นายดี รักนาย ชาวอำเภอแม่สะเรียง ไม่มีบุตร

๓. เจ้าจันทร์สม เป็นสาวโสด

๔. เจ้าบัวตอง สมรสกับ ครูทิพย์ เชี่ยวชาญ มีลูก ๒ คน คือ อาจารย์โสภา ศักดิ์สูง และ คุณสุรพล เชี่ยวชาญ

เจ้าบุญปั๋น ณ เชียงใหม่

เจ้ายวงแก้ว สมรสกับ เจ้าน้อยบุญปั๋น มีลูก ๔ คน คือ

ชั้นที่ ๘ **๑. พ่อสมบูรณ์** สมรสกับ **นางสาวประภา ศรีอารักษ์** ชาวนครพนม มีลูก ๕ คน

๒. สายหยุด สมรสกับ ส.ต.ต. แนบ กันภัย มีลูก ๕ คน

(จากซ้ายไปขวา) สถิต ศักดิ์สูง พ่อสมบูรณ์ สุมาลี เจ้าชมชื่น โสภา ศักดิ์สูง
เจ้าจันทร์สม อัญชลี แม่ประภา

๓. ด.ญ. บัวทิพย์ เสียชีวิต ในคุ้มหลวงเจ้าฟ้าก้อนแก้ว เชียงตุง

๔. โสภณ สมรสกับ นางสาวบัวไหล จั่นแก้ว มีลูก ๘ คน

๒. **เจ้าเกี๋ยงคำ** สมรสกับ **เจ้าสิงห์ทร** มีลูก ๓ คน คือ

๑. เจ้าสวัสดิ์ ณ เชียงใหม่

๒. เจ้าพรรณคำ สุขุม

๓. เจ้าสิงห์คำ

เจ้าเกี๋ยงคำ สมรสครั้งที่ ๒ กับ **เจ้าน้อยมรกต** มีลูก ๕ คน คือ

๑. เจ้าเครือแก้ว

๒. เจ้าเหรียญทอง

๓. เจ้าใจทิพย์

๔. เจ้าสมเพชร

๕. เจ้าดวงไทย

๓. **เจ้าคำเบ้า** ไม่มีบุตร-ธิดา

๔. **เจ้าบัวหอม** สมรสกับ **เจ้าราชภาคินัย** มีธิดา ๑ คน คือ เจ้าสุคนธ์ ถึงแก่กรรม ตอนเรียนจบพยาบาลจากกรุงเทพฯ ด้วยโรคอหิวาต์ เสียชีวิตบนรถไฟ ได้เผาศพที่จังหวัดนครสวรรค์

๕. **เจ้าหนานเหลา** (ขุนพฤติเทพพัฒนา ตำแหน่งกรมการพิเศษเมืองเชียงราย) สมรสกับ **เจ้าแม่กุยคำ** บุตรีเจ้าราชวงศ์บัวระกต เจ้านายฝ่ายเหนือเมืองเชียงราย มีบุตร-ธิดา ๗ คน คือ

๑. เจ้าแก้วมงคล (สาบสูญ)

๒. เจ้าศรีออน (ญ.) ถึงแก่กรรม

๓. เจ้าฟองคำ สมรสกับ คุณพระการกำจร นายอำเภอเชียงคำ มีลูก ๑ คน คือคุณอำนวย รักษ์คมนา

๔. เจ้าทิพย์นวล (ญ.) มีลูก ๔ คน คือ

๑. บุญชู อุณหนันต์

๒. บุญรอด อุณหนันต์

๓. จิตรกร อุณหนันต์

๔. ประนอม

๕. เจ้าจันทร (ญ.) ไม่มีลูก

๖. เจ้าฟองสมุทร (ญ.) ไม่มีลูก

๗. เจ้าน้อยหมู (จำนงค์) ณ เชียงใหม่ สมรสกับเจ้าฟองจันทร์ มีลูกหญิง ๑ คน คือ สุพรรณี ณ เชียงใหม่ สมรส กับ นายสมบูรณ์ ลักนะวรรณ มีบุตร คนที่ ๑ คือ เด็กชาย ฐิติวัชร (ต่อ) ลักนะวรรณ

สายทางพ่อ เจ้าน้อยบุญปั๋น (ดูผังเครือญาติสายทางพ่อ)

ชั้นที่ ๑ **เจ้าหนานติ๊บจ๊าง** หรือ **พญาสุลวฤๅชัยสงคราม** เจ้าผู้ครองนครลำปาง ปฐมวงศ์ สมรสกับ แม่เจ้าปิมปาเทวี มีโอรส คือ เจ้าฟ้าชายแก้ว (ชั้นที่ ๒) สมรสกับ แม่เจ้าจันตาเทวี มีธิดา ๒ คน โอรส ๗ คน เรียกว่า เจ้าเจ็ดตน โอรสองค์ที่ ๓ คือ เจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น (ชั้นที่ ๓) สมรสกับ แม่เจ้าตาเวย มีบุตรคือ เจ้าราชวงศ์มหาพรหมคำคง (ชั้นที่ ๔) มีธิดา คือ เจ้าแม่คำทิพย์ (ชั้นที่ ๕) สมรสกับ เจ้าน้อยมโนรส (น้องเจ้ามหาพรหมคำคง) ซึ่งเป็นอา มีบุตรธิดา ๓ คน คือ

๑. เจ้าพรหมา

๒. เจ้าพรหมปั๋น

๓. เจ้าจันทร์หอม

ชั้นที่ ๕ **เจ้าจันทร์หอม** สมรสกับ **เจ้าเทพมโนรส** ลูกเจ้ามโหตรประเทศราชา มีบุตร คือ

ชั้นที่ ๖ **เจ้าน้อยรินแก้ว** สมรสกับ **เจ้าแม่ทองคำ** บุตรีเจ้ามหาเทพ (ชื่อเดิมว่าเจ้าหนานขี้ม้า)และเจ้าคำค่าย บุตรีเจ้าอินทวิชยานนท์ บ้านเดิมอยู่หน้าวัดพระสิงห์ เจ้าแม่ทองคำมีพี่สาวชื่อเจ้าโนจา หรือ เจ้าตู้ และมีน้องสาวชื่อเจ้าคำปลิว **เจ้าแม่ทองคำ** สมรสกับ **เจ้าน้อยรินแก้ว** มีลูก ๒ คน คือ

ชั้นที่ ๗ ๑. **เจ้าน้อยบุญปั๋น (ช.)** สมรสกับ **เจ้ายวงแก้ว** มีลูก ๔ คน คือ

ชั้นที่ ๘ ๑. สมบูรณ์ (ช.)

๒. สายหยุด (ญ.)

๓. บัวทิพย์ (ญ.)

๔. โสภณ (ช.)

เจ้าน้อยบุญปั๋น สมรสกับ นางพิมพา ชาวอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีลูก ๑ คน คือ แสงดาว (ญ.)

๒. **เจ้าน้อยอินตา (ช.)**

เจ้าแม่ทองคำ สมรสครั้งที่ ๒ กับ **เจ้าน้อยมุ้ง**

มีลูก ๒ คน คือ ๑. เจ้าน้อยม่อง (ช.)

๒. เจ้าบุญธรรม (ช.)

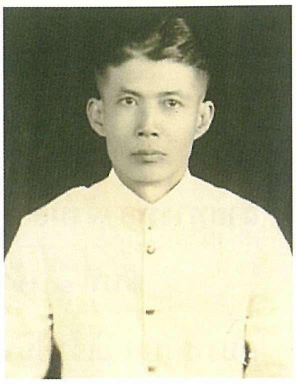

เจ้าน้อยอินตา ณ เชียงใหม่

เจ้าท่อนแก้ว (ณ เชียงใหม่) ณ ลำพูน
คนซ้ายมือ

เจ้าแม่ทองคำ สมรสครั้งที่ ๓ กับ **เจ้าบุญเป็ง** มีลูก ๑ คน คือ เจ้าท่อนแก้ว (ญ.)

เจ้าน้อยรินแก้ว สมรสกับ **แม่นางคำอวบ** มีลูก ๑ คน คือ **คุณนายขันธ์แก้ว** ซึ่ง แต่งงานกับ **ร.ต.แม้น มาพึ่งพงศ์** บิดา **คุณเสมอ มาพึ่งพงศ์**

บันทึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับเจ้าบิดาของเจ้าน้อยคำเจียง

เขียนไว้ เมื่อ ๑๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๕

เจ้าแว่นฟ้า สมรสกับเจ้าน้อยคำเจียง ณ เชียงตุง บุตรเจ้าฟ้าชายสาม (เจ้าสารัมพยะ) กับ เจ้าแม่แสนปิ่น ภายหลังเมื่อเจ้าแม่แสนปิ่นถึงแก่กรรมได้อพยพจากเมืองเชียงตุงมาพักอยู่ที่ บ้านสันข้าวแคบ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มาพบกับสาวงามที่นั่น มีชื่อว่า น.ส. คำหล้า จึงขอแต่งงานด้วย และตั้งบ้านเรือนลงหลักปักฐาน จัดซื้อที่นา ที่ดินได้กว้างขวางใหญ่ จนมีลูกหลานหลายคนในตำบลนั้น ประมาณพ.ศ.๒๔๐๐ การติดต่อพบปะคุ้นเคยกันฉันญาติพี่น้องจะได้ไปมาหากันปีละ ๑-๒ ครั้งเท่านั้น เพราะหนทางไกลต้องเดินทางด้วยเท้า เวลานั้นถนนหนทางไม่ดี รถราไม่มีใช้ มีแต่รถจักรยาน ตอนที่เจ้าสารัมพยะได้มาอยู่ที่บ้านสันข้าวแคบนี้ ท่านไม่

ถือตัวว่าเป็นถึงเจ้าฟ้าแต่ให้ครอบครัวและชาวบ้านเรียกท่านว่า "ลุงหนานสาม"ญาติทางฝ่ายเราเรียกท่านว่า"ปู่หนานสาม - ป้าคำหล้า"ทั้งนั้น เพราะท่านเป็นเจ้าบิดาของเจ้าน้อยคำเจียง เป็นเจ้าตาทวดของพ่อสมบูรณ์ ส่วนน้องสาวเจ้าเอื้องผึ้ง มาตั้งบ้านที่บ้านสันก้างปลา อำเภอสันกำแพงด้วยกัน น้องสาวอีกคนหนึ่ง คือ เจ้านางคำแดงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลเวียงชั้นนอก(ตำบลวัวลายใกล้กับวัดนันทารามปัจจุบัน) ขณะที่เขียนบันทึกนี้ การไปมาติดต่อกับลูกหลานเหลนทั้ง ๒ ฝ่าย ขาดการติดต่อกันมาร่วม ๘๐ ปี จึงลืมกันไปหมดทั้ง ๒ ฝ่าย

จะกล่าวถึง เจ้าแว่นฟ้า และ เจ้าน้อยคำเจียง

เจ้าแว่นฟ้าเป็นบุตรีเจ้าอุปราชพิมพิสารซึ่งเป็นโอรสของเจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น คุ้มหลวงตั้งอยู่บริเวณสี่แยกโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ คือ ถนนสามล้านตัดกับถนนราชมรรคา ด้านทิศตะวันตกจากสี่แยกจรดหน้าวัดพระสิงห์ ทิศใต้จากสี่แยกไปจรดบ้านลุงพญาจ่าบ้าน (ที่ของป้ายอดแก้ว แม่ของพี่ละออ เชี่ยวชาญ)ส่วนด้านทิศเหนือตั้งแต่วัดพระสิงห์อ้อมมาทางหลังวัดศรีเกิดจรดสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง นอกจากนี้ยังมีที่ดินบ้านเรือนอยู่ฟากใต้ถนนราชมรรคา ทางตะวันตกถนนสามล้าน และตั้งอยู่ในซอยใต้วัดพระสิงห์ร่วม ๑๐ แห่ง พ่อสมบูรณ์เคยไปมาหาสู่เกือบทุกบ้าน ถ้าลูกคนใดสนใจอยากรู้อยากเห็นจะพาไปชี้ให้ดูที่ดินได้ทุกหนแห่ง เท่าที่รู้เห็นมาทั้งหมดจะเห็นว่า เจ้าแว่นฟ้ามีที่ดินสืบทอดมรดกมาจากเจ้าเศรษฐีคำฝั้นมากกว่าเจ้านายใหญ่ๆทุกท่านเพราะทุกท่านได้แยกย้ายมาอยู่กลางเวียง จากสี่แยกกลางเวียงไปจรดประตูเชียงใหม่ ประตูช้างเผือก ประตูสวนดอก ประตูท่าแพ ส่วนที่ตั้งคุ้มหลวงพระเจ้ากาวิละนั้นตั้งอยู่ที่ศาลากลางหลังเก่าเป็นคุ้มเจ้าหลวงแห่งแรก ส่วนคุ้มเจ้าหลวงองค์ต่อๆมาก็ตั้งอยู่ตรงกันข้ามคือ ศาลยุติธรรมแห่งแรกในเมืองเชียงใหม่ และต่อมาตั้งอยู่ในโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยหลายสมัย จนกระทั่งตกมาถึงสมัยเจ้าแก้วนวรัฐได้ย้ายมาอยู่ติดกับแม่น้ำปิง(ตลาดนวรัฐมีร้านทองโอ้วจินเฮ็งอยู่ด้านหน้า) เพื่อความสะดวกต่อการเดินทางไปมากรุงเทพฯ สมัยนั้นไม่มีรถไฟ รถยนต์มีแต่เรือแพเท่านั้น การเดินทางโดยเรือไปกรุงเทพฯ ขาล่องกินเวลา ๑ เดือน ขาขึ้นกินเวลา ๓ เดือน แต่ถึงกระนั้น ข้าวของนานาชนิดก็มีราคาถูก เช่น เกลือเม็ด กิโลกรัมละ ๑๐ สตางค์ ปลาทูจืดตัวใหญ่ๆตัวละ ๓-๕ สตางค์ นมกระป๋องตราหมี (ใหญ่) กระป๋องละ ๒๕ สตางค์ คนมีเงินนับกันถึงพันบาท เงินเป็นหมื่นไม่รู้จักเลย

๒. ประวัติ พ่อสมบูรณ์ ณ เชียงใหม่ (บันทึก วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๓๑)

ถือกำเนิดเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เกิดได้ ๑ เดือน ก็ต้องเดินทางกลับเข้าในเมืองเพราะเจ้ายายเอื้องคำได้ยกไพร่พลออกติดตามหาจนพบ (เพราะพ่อกับแม่ทำการวิวาห์เหาะ) เป็นการทำลาย หยามหมิ่นเกียรติยศชื่อเสียง ด้วยความแค้นเคืองทั้งลูกสาว และลูกเขย จึงติดตามไปด้วยการเดินเท้าเป็นเวลา ๕ วัน จึงไปถึงเมืองแจ่ม หมายจะจับแยกเอาลูกสาวกลับมา แต่เมื่อลูกสาวไม่ยอมกลับ จึงพรากเอาหลานมาเลี้ยงทั้งที่มีอายุเพียง ๑ เดือนเท่านั้น อาหารทารกตอนนั้นไม่มีนมข้นกระป๋องหรือนมผงจากต่างประเทศ คงได้กินแต่ข้าวสุกตำกับกล้วยปิ้งเท่านั้น ดังนั้นร่างกายจึงซูบผอม ขี้โรค อ่อนแอตลอดมา

เมื่ออายุได้ ๖ ขวบ ได้แอบลักลอบออกจากบ้านเป็นครั้งแรก เพื่อไปส่งเจ้าพี่สวัสดิ์ไปคุ้มหลวงร่วมกับ ด.ญ.ติ๊บ ลูกของคนใช้ (ข้าทาสที่ถูกขังเป็นเชลยแจกจ่ายกันมา) ความที่ไม่เคยออกจากบ้าน ไม่เคยเห็นถนนหนทาง จึงสำคัญผิดพลัดหลงทางไปถึงตำบลข่วงสิงห์ ต่อจากตำบลนี้ก็ต้องเดินเข้าป่าไปทางพระนอนแม่หยวก เดชะบุญที่กำนันตำบลข่วงสิงห์เห็นเข้า ตอนนั้นค่ำแล้วขืนเดินเข้าป่าคนเดียวอาจถูกเสือกัดกิน เขาได้จับตัวไว้ซักถามอยู่นาน จึงพอเดาได้ว่าเด็กอยู่ใกล้ๆกับ**บ่อนกว่าง** คือ บ้านของลุงพญาจ่าบ้าน (บิดาของป้ายอดแก้วแม่ของพี่ละออปัจจุบัน) จึงอุ้มขี่คอมาส่งถึงบ้านได้ เป็นเวลาเที่ยงคืน เมื่อได้รับหลานคืนทั้งเจ้าย่าเจ้ายายก็ได้ให้รางวัลตอบแทนไป ๕ รูปี (๑ รูปี แลกได้ ๘๐ สตางค์) สมัยนั้นก๋วยเตี๋ยวชามละ ๒ สตางค์ ไข่เป็ดไข่ไก่ฟองละ ๑ สตางค์ ลูกหมูตัวละ ๑ บาท ข้าวสารประมาณลิตรละ ๒ สตางค์ แต่ไม่เคยซื้อ เพราะมีที่นาหลายร้อยไร่ มีฉางข้าวขนาดใหญ่ที่สุดในเขตกำแพงเมือง ขนข้าวเปลือกใส่ฉางตั้งพันถัง สมัยนั้นมีแต่ รถม้า ล้อ วัว กับมีรถยนต์ยี่ห้อฟอร์ดคันเดียวของหลวงอนุสารเท่านั้น เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ขี่ม้าขี่ช้างทรง เครื่องไฟฟ้า น้ำแข็ง น้ำประปาไม่มี การขนส่งสินค้าไปต่างท้องที่ใช้**วัวต่าง**ทั้งนั้น วัวต่าง เขาตกแต่งงดงาม มีกระดิ่ง ระฆังแขวนตรงหลังและคอ ส่วนท่าขนสินค้า(ท่ารถ)นั้นมีอยู่ที่ตลาดทิพเนตร ตรงสี่แยกวัฒโน ถนนราชมรรคาตัดกับถนนสามล้าน นาฬิกายังไม่ใช้ เขาจะปักหลักไว้ตรงกลาง**เค้าสนามหลวง**(ศาลากลาง) กลางวันเมื่อมองไม่เห็นเสาหลัก เขาก็จะยิงไอ่-ม้อก(หรืออะม็อก ปืนใหญ่โบราณ)หนึ่งนัด ให้รู้ทั่วเมืองว่า เที่ยงวัน ให้หยุดการงานกิน**ข้าวตอน**(ข้าวกลางวัน)ได้ ส่วนเครื่องบินไม่มี ไม่รู้จัก รถไฟก็ไม่มี การเดินทางติดต่อค้าขายกับกรุงเทพฯ ใช้แพไม้ไผ่กับ**เรือค้ำถ่อหางแมงป่อง** จะมีจอดอยู่หน้าคุ้มพ่อเจ้ากับวังพระราชชายาเจ้าดารารัศมีเป็นแถวหลายสิบลำ ส่วนของเอกชนไม่เคยเห็น

ส่วนโรงงานช่างแสงสรรพาวุธเห็นแต่ซาก เรียกว่า **เวียงแก้ว** ได้สร้างเป็นเรือนจำ ทหารของเจ้าหลวงหรือที่เรียกว่า **เขน** ได้พบหลงเหลืออยู่ ๒-๓ คน พวกนี้ล่ำสัน สักลายเต็มตัว บางคนก็ชำนาญทางดนตรีไทยเดิม **เจ้าอาอินตา**ก็เคยว่าจ้างมาสอนหีบเพลงให้ที่บ้าน ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครองเห็นมียศเป็น **หมื่น แสน ท้าว พญา คุณพระ** บ้านเมืองเงียบเหงา ถนนหนทางมีแต่ป่าหญ้า โคลนเลน มีแต่วัดร้าง ที่บ้านรกร้างว่างเปล่า นอกประตูเมืองช้างเผือกเป็นพวกเงี้ยว (ไทยใหญ่)อาศัยอยู่ทั้งตำบล ประตูท่าแพถึงประตูวัดอุปคุตเป็นชาวพม่าอยู่ทั้งสองฟากถนน ประตูเชียงใหม่เป็นพวกลื้อ-เขินที่กวาดต้อนมาจากเมืองเชียงตุง มีอาชีพทางทำขันโตก เชี่ยนหมาก จอก โอ ขันดอกไม้ กลึงไม้ แกะสลัก หล่อพระพุทธรูป และของใช้ต่างๆ กับตีขันเงิน

ประตูสวนดอกมีที่ฝึกสอนช้างน้อยที่มีอายุ ๓-๔ ปี ซึ่งเป็นลูกช้างป่าที่จับมาได้จากในป่าลึก คือ ดงหลังเมือง อำเภออมก๋อย หรือ ดงสามหมื่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน คอกฝึกสอนช้างอยู่หลังวัดพระสิงห์ตรงสามแยกเดี๋ยวนี้ วัดพระสิงห์ตอนนั้น (พ.ศ. ๒๔๖๐) เป็นวัดร้าง ไม่มีพระเณรอยู่ดูแลเลย ทิ้งไว้เป็นป่ารกทึบ ชาวบ้านเรียกว่า **วัดป่าสิงห์** ต่อมาได้นิมนต์ครูบาศรีวิชัยมาทำการก่อสร้างใหม่ทั้งหมด ดังที่รู้เห็นกันในปัจจุบันนี้ (พ.ศ.๒๕๔๒)

ส่วนประตูเชียงใหม่กับประตูสวนปรุงนั้นจะไม่เขียนต่อ ถ้ามีความสนใจใคร่รู้ละเอียดให้ค้นคว้าสอบถามจากคนรุ่นเก่าๆ ก็จะได้ความ

บันทึกต่อไปเป็นบันทึก วันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

(เพิ่มเติมวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๖)

๓. การศึกษา

พ.ศ. ๒๔๖๔-๒๔๗๙ เข้าเรียนโรงเรียนพุทธิโสภณ ป.๑-ป.๔ พ.ศ.๒๔๗๙-๒๔๘๐ สอบได้เทียบเท่า ม.๔ จากกระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ โดย**คุณอาขันธ์แก้ว**และ**ร.ต.แม้น มาพึ่งพงศ์** (สามี)ช่วยเหลือทุกๆอย่าง พ.ศ.๒๔๘๕ สอบได้เทียบเท่า ม.๖บริบูรณ์ จากศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ มีอายุได้ ๒๘ ปี ในใบสุทธิบอกไว้ว่า เพื่อสิทธิบางอย่างห้ามศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัย และ วิชาอื่นๆด้วย

คุณอาขันธ์แก้ว
และ
ร.ต.แม้น มาพึ่งพงศ์

๔. การบวชเรียน

เมื่ออายุได้ ๑๓ ปี ได้บวชเป็นสามเณรในพิธีศพ **ของเจ้าตาทวด เจ้าน้อยคำเจียง** ที่วัดพระเจ้าเม็งราย เป็นเวลา ๑ เดือน และศึกษาพระศาสนาที่วัดนี้ต่ออีก ๑ ปี

๕. การประกอบอาชีพเบื้องต้น

พ.ศ.๒๔๗๑ เป็นคนรับใช้ในคุ้ม**เจ้าบุรีรัตน์** และ **เจ้าเรณุวรรณา**ได้รับเงินเดือนๆละ ๑ รูปี (๑ รูปี มีค่าเท่ากับ ๘๐ สตางค์) พ.ศ.๒๔๗๓ เลื่อนขึ้นมาเป็นคนท้าย (กระเป๋า) รถยนต์โดยสารสาย เชียงใหม่-สะลวง ได้เงินเดือนๆละ ๔ รูปี เท่ากับ ๓.๒๐ บาท พ.ศ.๒๔๗๗-๒๔๘๘ ไปอยู่ลำพูน ตำบลป่าเส้า กับ **ลุงสว่าง กันภัย** และ **ส.ต.ต. แนบ กันภัย** สามี**น้องสายหยุด** เพื่อทำสวน เลี้ยงเป็ด แต่ไม่ได้ผล จึงกลับบ้านมาปลูกผักขาย

พ.ศ.๒๔๗๙ เจ้าบุรีรัตน์เรียกตัวไปใช้ตอนท่านเดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อต่ออายุสัมปทานป่าไม้แม่สะเรียง พอดีได้พบกับคุณอา ร.ต. แม้นและคุณพี่เสมอ มาพึ่งพงศ์ ท่านชวนไปอยู่ด้วยที่บางซื่อ เพื่อเรียนหนังสือต่อจากชั้นป.๔ (ตอนนั้นอายุ ๒๓ ปี) เรียนพิเศษทางลัดชั้น ม.๑-๒ พ.ศ. ๒๔๘๐ เรียน ม.๓-๔ สอบเทียบได้ ม.๔ เพื่อสิทธิเป็นครู

๖. ชีวิตครูในกรุงเทพฯ (พ.ศ.๒๔๘๐-๒๔๘๒)

เมื่อเข้าเมืองบางกอก ได้ศึกษาวิชามีความรู้แล้ว คุณเสมอ มาพึ่งพงศ์ (พี่ชาย) จึงให้เป็นครูในโรงเรียนราษฎร์ชื่อวิทยานุกูล ตำบลบางซื่อ อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครซึ่งคุณเสมอเป็นเจ้าของ สอนวิชาสามัญชั้นประถมปีที่ ๔ และประโยคมัธยมตอนต้น(มัธยมศึกษาปีที่ ๓) ตอนค่ำเรียนต่อ ม.๕-๖ มีเงินเดือน ๑๕ บาท ก็พอใช้ส่วนตัว พอดีค่ารถค่าเล่าเรียนการเป็นครูเป็นสิ่งที่คาดหวังไว้ก่อนหน้า

พ.ศ.๒๔๘๐ เป็นครูน้อยโรงเรียน
วิทยานุกูล บางซื่อ กรุงเทพฯ

แล้วว่าอยากจะประกอบอาชีพเป็นครู และหลังจากที่เป็นแล้วทำให้ทราบว่าพ่อนั้น **ชอบสอนหนังสือและรักเด็กนักเรียนทุกๆคน** ในขณะเดียวก็ได้รับความรู้สึกว่า **นักเรียนในห้องก็รักและเคารพพ่ออย่างดีที่สุด นับเป็นความภาคภูมิใจของพ่ออย่างหนึ่ง**

คุณเสมอ มาพึ่งพงศ์
รับปริญญาตรีธรรมศาสตร์ พ.ศ.๒๔๘๑
ผู้อุปการะการศึกษา ม.๑-๖

พ.ศ.๒๔๘๓ อยู่ในภาวะสงครามโลกครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯถูกทิ้งระเบิดหนัก นักเรียน ผู้ปกครองต่างก็อพยพออกไปอยู่ตามบ้านนอกหัวเมือง เครื่องบินข้าศึกทิ้งระเบิดโรงงานช่างแสงใกล้ๆ บ้านคุณพี่เสมอจึงตัดสินใจขายโรงเรียนเก็บเงินไว้ก่อน พ่อถือโอกาสกลับบ้านเชียงใหม่

เป็นครูน้อย ร.ร.วิทยานุกูล บางซื่อ กรุงเทพฯ
พ.ศ.๒๔๘๒ ได้เงินเดือน ๑๕ บาท

๗. ชีวิตทำงานบริษัทขนส่งจำกัด (เดินอากาศไทย) (พ.ศ.๒๔๘๓-๒๔๘๖)

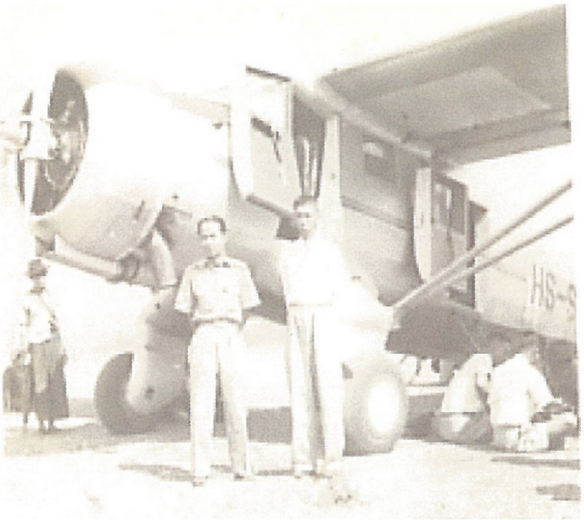

สนามบินแม่สะเรียง
เจ้าวัย ณ ลำพูน อาเขยกับพ่อสมบูรณ์

เมื่อกลับเชียงใหม่ คณะกรรมการได้มาพักที่บ้าน**อาท่อนแก้ว-เจ้าเมืองอินทร์** เพื่อเปิดสายการบินพลเรือนจากเชียงใหม่ไปแม่-สะเรียงและแม่ฮ่องสอนจึงขอสมัครทำงานด้วยและได้เข้าทำงานบริษัทขนส่งจำกัด(เดิน-อากาศไทย)ในตำแหน่ง**ภารโรง**เนื่องจากความรู้พ่อแค่ม.๔ ทำได้ ๗ วัน ผู้จัดการ (คุณปุย พุ่ม-สถิตย์)ได้เลื่อนให้เป็น**ผู้ช่วยเสมียน**ได้รับเงินเดือน ๒๐ บาท ทำได้ ๘ เดือนหลังจากฝึกหมุนใบพัดเครื่องบินได้ ๓ วัน ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น**นายสนามบิน** ไปประจำที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้เงินเดือนๆ ละ ๒๕ บาท และยังมีรายได้จากการขายหนังสือพิมพ์เดือนละ ๙-๑๐ บาท เวลานั้นเงินมีค่าสูงได้เท่านั้นยังจ้างเด็กมาอยู่ด้วยอีกคนหนึ่ง มีการเลี้ยงปิกนิกทุกวันอาทิตย์อย่างสบาย ทำได้ปีครึ่งการบินหยุดต้องปิดกิจการเพราะสงครามโลกครั้งที่ ๒ จึงย้ายมาเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลบริษัทที่จังหวัดเชียงใหม่ (ตรงสี่แยกกลางเวียงติดกับวัดเจดีย์หลวง) มีหน้าที่ หนึ่งเฝ้าบริษัท สองต้อนรับแขกและและติดต่องานต่างๆเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ที่มาจากกระทรวงคมนาคมที่มาก่อสร้างสนามบินให้ยาวกว่าเดิมเพื่อรองรับเครื่องบินญี่ปุ่นจำนวนมาก สามปกป้องคุ้มครองและควบคุมคนงานโยธา พนักงานขับรถบรรทุกและรถบดถนน และสี่รับเจ้าหน้าที่ที่เป็นนายช่างสร้างสนามบินร่วมกับญี่ปุ่นที่พักที่บริษัท ระหว่างนั้นเห็นว่ามีเวลาว่างบ้างจึงดูหนังสือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เพื่อไปสอบเทียบเท่ามัธยมบริบูรณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ สอบได้เป็นอันดับที่ ๑ จากผู้เข้าสอบ ๕๐ คน ในเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๕

พ.ศ.๒๔๘๖ บริษัทเปิดทำการบินไปแม่สะเรียง จึงได้ไปประจำตามเดิม ผู้จัดการใหญ่ของบริษัทได้เลื่อนให้ทำหน้าที่**หัวหน้าเสมียน** (Head Clerk) ทำอยู่ได้ ๖ เดือน ได้ขอลาออก ต้องลาถึง ๓ ครั้งจึงได้รับอนุมัติให้ลาออกได้ ขณะนั้นได้รับเงินเดือน ๗๕ บาท

๘. ชีวิตรับราชการ (พ.ศ.๒๔๘๖)

รับราชการ

ปลายปี พ.ศ.๒๔๘๖ เดินทางเข้ากรุงเทพฯเพื่อทำราชการตำแหน่ง**เสมียนพนักงาน(วิสามัญ)** กรมโลหะกิจ กระทรวงอุตสาหกรรม ด้วยความช่วยเหลือของคุณพี่เสมอ มาพึ่งพงศ์(ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเลขานุการกรมโลหะกิจ) ต่อมาอีก ๓ เดือน สอบบรรจุที่กระทรวงเป็น**เสมียนพนักงาน** กองควบคุมโรงงาน ได้เงินเดือนๆละ ๒๐ บาท ทำได้ปีครึ่งจึงลาออก เพื่อกลับไปดูแลมารดาที่ชราที่จังหวัดเชียงใหม่

๙. ชีวิตพ่อค้า

หลังจากสมรสกับ**นางสาวประภา ศรีอารักษ์** ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๘ ได้ประกอบอาชีพรับเหมาขนส่งพัสดุของทหารญี่ปุ่นจากอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ส่งถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการขนส่งได้รับความช่วยเหลือให้มีที่พักจาก**เจ้าแก้วมงคล ณ เชียงใหม่**(บุตรเจ้าราชวงศ์เลาแก้ว)และ**เจ้าแสงดาว ณ เชียงใหม่** ผู้เป็นภรรยา ที่สวนเจ้าสบาย ค่ายดารารัศมี(ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์ตำหนักดาราภิรมย์) ระหว่าง ปีพ.ศ.๒๔๘๘-๒๔๙๓ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้นำสินค้าบรรทุกเกวียน ๑๐ เล่มไปขายที่ **ตำบลสะลวง** ติดเขตตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ตรงนั้นเรียกว่า**บ้านหนองแหวน** ที่เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของ**นายแนบ กันภัย** (น้องเขย) และ นายสว่าง **กันภัย** (พี่ชายของนายแนบ)ค้าของป่าเช่น น้ำมันยางจากต้นไม้ยางหวาย เปลือกไม้สา ไม้ทำหัวร่ม ได้จับจองที่ดินประมาณ ๘๐ ไร่ ซื้อที่ดินมีกรรมสิทธิ์ ๑ แปลงขนาด ๖ ไร่เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท เพื่อจะจัดเป็นร้านค้า โรงเก็บสินค้าจะได้จัดส่งสินค้าส่วนใหญ่เข้าไปขายในเมืองต่างๆ เช่น ที่ตำบลผาเด็ง ตำบลปางห้าง ตำบลป่าแป๋ และบ้านแข่แม้ว แต่ครอบครัวไม่เห็นด้วยเพราะลูกยังเล็กกำลังเล่าเรียนจึง

แม่ประภา

บ้านหนองแหวน ตำบลสะลวง อำเภอแม่แตง

ให้เลิกความคิด เปลี่ยนไปหาที่ดินใกล้ๆเมืองแทนจึงได้ มาซื้อที่ดินที่**บ้านสวน**

จากนั้นปี พ.ศ.๒๔๘๙ จึงได้เปิดร้านค้าชื่อ**ร้านอุทัย** ข้างศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวขนาด ๓ ห้อง เลขที่ ๑๓๗-๑๓๙-๑๔๑ ถนนพระปกเกล้า ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมืองฯ จังหวัดเชียงใหม่ ห้องที่หนึ่งจำหน่ายของชำ ห้องที่สองจำหน่ายเครื่องเขียน และห้องที่สามขายยาแผนปัจจุบันประเภท ค ใช้ร้านนี้เป็นที่จำหน่ายผลผลิต(พืชผล ไข่เป็ด ไข่ไก่ และปลา)จากสวน ด้วย เลิกกิจการ พ.ศ.๒๕๑๕ รวม ๒๖ ปี

พ.ศ.๒๔๙๙ ร้านอุทัย ข้างศาลากลาง
กำนันแนบ กันภัย ศรีนคร สร้อยแก้ว
ปัญญา พ่อสมบูรณ์ คุณแฉล้ม
(พี่สาวประภา) แม่ประภา
สืบเนื่อง กันภัย

๑๐. ชีวิตชาวเหมือง(พ.ศ.๒๔๙๓-๒๔๙๖)

ในปีพ.ศ.๒๔๙๓ ได้ไปขอสัมปทานเหมืองแร่วุลแฟรมที่ **ตำบลเสาหิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ** เพราะเพื่อนผู้ใหญ่ที่เป็นหุ้นส่วน **(ร.ต.ท.คำ พุ่มมะลิ)**ขัดข้องไม่ยอมรับเป็นตัวแทนที่จะไปควบคุมการผลิตแร่ ต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ.๒๔๙๖ **เจ้าเมืองอินทร์ ณ ลำพูน** (อาเขย) อาสาสำรวจเหมืองแร่วุลแฟรมที่ **ตำบลแม่ละมีด อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่** โดยพ่อทำหน้าที่ส่งเสบียง อาหารและการบัญชีจ่ายเงิน ให้เจ้าเมืองอินทร์และพรรคพวกร่วม ๑๐ คน เข้าไปค้นคว้าและทำการทดลองขุดเป็นเวลา ๒ ปี หมดเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ขุดแร่ขายได้ ๑๐,๐๐๐ บาท แต่ก็คงดำเนินการต่อไป เหตุที่ขัดข้องเพราะแร่อยู่บนยอดเขา น้ำที่ใช้ล้างแร่อยู่เบื้องล่างทำให้ต้นทุนสูง ขณะนั้นพวกกะเหรี่ยงกับนายบุญฮวม (หลานเจ้าเมืองอินทร์) ได้นำแร่ตัวอย่างมาให้ดูเป็นแร่ของเหมืองที่อยู่ห่างจากเหมืองเดิม ๖ กิโลเมตร พ่อจึงนำนายช่างที่ควบคุมเหมืองไปดูเหมืองใหม่เขตตำบลแม่ละอา นายช่างตรวจดูสายแร่ สายน้ำและทำเลบอกว่าดีที่สุด คือ มีแร่อุดม มีน้ำอยู่บนเหมืองสะดวกแก่การทำเหมือง นายช่างเสนอความเห็นว่า อยากแก้ตัวที่ขาดทุนเหมืองเดิมให้มีกำไร ขอให้ลงทุนให้ใหม่ เฉพาะเหมืองใหม่ ๔๐,๐๐๐ บาท จะทำกำไรให้ได้ ๕๐,๐๐๐ บาท

พ.ศ.๒๔๙๓ ตำบลเสาหิน
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภายในหนึ่งเดือน เมื่อเห็นว่าการทำเหมือง มิได้ยื้อแย่งลักลอบครอบคลุมเหมืองคนอื่น จึงตัดสินใจเข้ากรุงเทพฯ เสนอเรื่องให้คุณเสมอ มาพึ่งพงศ์ คุณเสมอรับทราบเชื่อใจ เต็มใจให้พ่อจัดการทำเหมืองแร่รายนี้ โดยให้ทุนขั้นแรก ๑๐๐,๐๐๐ บาท ทางพ่อได้รวมทุนกับ นายแนบ กันภัย ๑๐๐,๐๐๐ บาท ทำการทดลองขุด ๖ เดือน สิ้นเงินทุนทั้งหมด ผลิตแร่ได้ ๒ ตัน ราคาขาย ๒๐๐,๐๐๐ บาท แต่เนื่องจากเหมืองยังไม่ได้รับสัมปทานจึงต้องนำแร่เข้าโควต้าของเหมืองพ่อเลี้ยงเลาซาง กิโลกรัมละ ๑๐ บาท แต่ก่อนที่จะบรรจุถุง ตามปกติตอนเย็นต้องมีการประชุมปรึกษาเรื่องงานขุดเหมืองแร่ พ่อถามนายช่างว่า แร่รางหนึ่งจะผลิตได้ประมาณ ๕๐ กิโลกรัม ครั้นเมื่อทำการล้างร่อนแร่รางนี้กลับได้แร่เพียง ๗ กิโลกรัม เมื่อผลิตได้น้อยอย่างนี้จะมีวิธีแก้ไขอย่างไร นายช่างบัน-ดาลโทสะกระโดดโยนขวดเหล้าทิ้งแตกกระจาย พร้อมกับว่า พ่อใช้อำนาจบาตรใหญ่ขู่เข็ญบังคับให้เขาผลิตตามที่เขาบอก พ่อปลอบโยนอย่างไรก็ไม่ฟัง จนคนที่ประชุมแยกย้ายกลับ พ่อจึงฉุกคิดว่า นายช่างคนนี้ตามปกติเป็นคนมีน้ำใจดี เอื้อเฟื้อพูดจากันได้ เป็นกันเอง ไฉนจึงแสดงอาการเช่นนี้ ดังนั้นการงานข้างหน้า คงจะมีอะไรที่ไม่ปกติ จึงตัดสินใจไม่ส่งแร่ทั้ง ๒ ตันไปกรุงเทพฯ เอาแต่ตัวอย่างไปเพียง ๑ กิโลกรัม เพื่อทดสอบคุณสม-บัติของแร่ที่กรมโลหะกิจ กระทรวงอุตสาหกรรม ผลปรากฏว่า แร่ที่นำไปตรวจนั้นไม่ใช่วุลแฟรม แต่เป็นแร่ชนิดอื่นซึ่งมีค่ากิโลกรัมละไม่ถึง ๐.๒๕ บาท แต่ต้นทุนที่ผลิต กิโลกรัมละ ๒๕ บาท (จากที่คิดขายกิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท) จึงขาดทุนทั้งหมด ๒๐๐,๐๐๐ กว่าบาท เมื่อกลับไปบอกคุณเสมอๆว่าขาดทุนไม่เป็นไรปิดเหมืองไป แล้วให้พ่อไปทำงานที่กรุงเทพฯ หรือจะยืมทุนไปค้าขายต่ออีกเท่าไร ก็ให้บอก พ่อกลับเชียงใหม่แล้วมีจดหมายด่วนไปยังเหมืองแร่ สั่งให้ปิดเหมืองทั้งหมด ชีวิตเหมืองแร่จึงยุติลง

พ.ศ.๒๔๙๖ ตำบลแม่ละมีด
อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

๑๑. ชีวิตชาวสวน (พ.ศ.๒๔๙๗-ปัจจุบัน)

หลังทำเหมืองแร่พ.ศ.๒๔๙๗ จึงได้มาถางที่ดินที่ซื้อไว้ **ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองฯ จังหวัดเชียงใหม่** ที่ตรงนี้เป็นป่าฉำฉา (ต้นจามจุรี) งิ้ว ทองกวาว มี ๒ แปลง มีคลอง**เหมืองแก้ว**คั่น

พ.ศ.๒๔๙๗ สวนด้านตะวันออก ปลูกใบยาสูบ

แปลงด้านตะวันออกซึ่งเป็นที่ลุ่ม เมื่อถางแล้ว ใช้เป็นแปลงปลูกใบยาสูบพันธ์เวอร์ยิเนียร์ ได้ผลเล็กน้อยจึงเลิกแปลง ด้านตะวันตกทำการถางสร้างที่พักชั่วคราวเป็นไม้ประกอบฝาลายอำ(ทำด้วยไม้ไผ่) ๒ ชั้น แบ่งพื้นที่ทำสวน และนา ปลูกพืช และ เลี้ยงสัตว์

สวนด้านตะวันตก พ.ศ.๒๔๙๗

ด้านหน้าสวน ผนังบ้านเป็น ฝาลายอำ
พ่อสมบูรณ์ ขณะทายาให้คนหาปลา

ปลูกพืช

๑. **ปลูกกล้วยหอม** ๒,๐๐๐ ต้น เสียหายหมด เพราะต้นกล้วยแพ้น้ำกรดด่าง

๒. **ปลูกข้าวโพด ข้าวฟ่าง** (พ.ศ.๒๔๙๘-๒๕๐๐) ทำไร่ ๓ ปีติดต่อกันเสียหายหมด เพราะฝูงนกแก้วนับหมื่น นกกระจอกและนกกระจิบนับแสน ลงกินพืชผลจนเสียหายหมด แก้ไขไม่ได้เสียค่าวัสดุและแรงงาน ๓๐,๐๐๐ บาท

๓. **พ.ศ.๒๕๐๐ เป็นต้นมา ปลูกมะม่วง ลำไย และ มะปรางหวาน** ขายผลผลิตตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕ ปีที่หนึ่งได้ ๒๐,๐๐๐ บาท และได้ต่อๆ มามากที่สุด ๘๐,๐๐๐.บาท

๔. **พ.ศ.๒๕๐๑ ปลูกมะพร้าว** ๒ แปลงๆ ละ ๑๕๐ ต้นผลปรากฏว่าได้ผลดีมีผลประมาณ ๒๐ ต้น นอกนั้นตายหมดขาดทุนร่วมหมื่น

๕. **ปลูกกล้วยน้ำว้า** ได้ผลพอประมาณ

สวนลำไย-สวนมะม่วง

สวนไผ่

๖. **ปลูกตระกูลไผ่** หลายชนิด ๑๐๐ กอ เช่นไม้บง ไม้ตง ไม้สีสุก ไม้ซาง ไม้รวก เพื่อขายหน่อ ขายลำต้น (ไม้ซาง) ใช้ในกิจการสวน และใช้กันลม เพราะสวนเป็นที่โล่ง และบ้านเป็นสองชั้น

๗. **ไม้สัก** มีทั้งที่มีอยู่ก่อน ๘๐ ต้น มีขนาดเล็กและใหญ่ซึ่งได้นำมาแปรรูปปลูกบ้านหลังปัจจุบันที่สร้าง พ.ศ.๒๕๑๓ จำนวน ๔๐ ต้น ส่วนที่เหลือปล่อยทิ้งไว้ให้โตและปลูกเพิ่มอีกประมาณ ๕๐๐ ต้น เพื่อไว้ใช้และขายในอนาคต เพราะไม้สักเป็นไม้ชั้นหนึ่งในบรรดาไม้เบญจพรรณ หนึ่งปลวกไม่กิน สองน้ำซึมเข้าแกนกลางไม่ได้ สามเป็นไม้ที่ทนต่อความร้อนสูงทำให้เพลิงไหม้ยาก

เลี้ยงสัตว์

๑. **เลี้ยงควาย** ๔ ตัว ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ด้วยคิดที่จะรีดนมควายแต่หาครูสอนรีดนมไม่ได้ จึงขายไปหมดแล้วเปลี่ยนไปเป็นเลี้ยงวัว

๒. **เลี้ยงวัวพื้นเมือง** ๔ ตัว ใช้วิธีผสมเทียมด้วยความช่วยเหลือจากสถานีผสมเทียมห้วยแก้ว เชียงใหม่ มี**นายสัตวแพทย์ภาสน์ สาริกภูมิ** หัวหน้ากองผสมเทียม ได้มาช่วยเหลือในการผสม ดูแลรักษาป้องกันโรค และวิธีการรีดนมวัวตามความร่วมมือ**โครงการไทย-เยอรมัน** พันธุ์ที่ผสม คือBrown Swiss และ Black and White และยังเลี้ยงพันธุ์ Brahman ขยายการเลี้ยงสูงสุดถึง ๓๐ ตัว การเลี้ยงวัวได้รับประโยชน์ สะดวกที่สุด และมีกำไร

๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๐ ลูกวัว กำไล อายุ ๒๒ วัน
เกิดเมื่อ ๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๐
ขายไป ๑๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๖
แก่นายจุฬา (บ้านบวกครก)

อบรมการรีดนม
เลี้ยงโคนมตามโครงการไทย-เยอรมัน
พ.ศ.๒๕๐๕ สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ห้วยแก้ว

๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๕
แม่วัวกำไล แม่วัวพันธุ์ดี
ขายได้ราคาสูงสุด

เมื่อขายวัวทั้งหมด ๑๒ ตัวในปี พ.ศ.๒๕๒๘ ได้เงิน ๘๐๐,๐๐๐ บาท **การเลี้ยงวัวนม วัวเนื้อ** ก็เพื่อที่จะทดลองว่า มีความเจริญ และมีกำไร สามารถยึดเป็นอาชีพได้อย่างกว้างขวาง ฝึกอาชีพให้ลูกหลานสืบไปได้ แต่เมื่อคิดและพิสูจน์ได้ว่าการเลี้ยงวัวทุกชนิดในภาคเหนือขณะนั้นไม่สามารถทำได้ดี เพราะมีโรคพยาธิใบไม้ในตับ (Lever-Fluke) ซึ่งไม่มียาใน

ในประเทศไทยจะรักษาให้หายขาดได้ มีเพียงชนิดเดียวที่ดีที่สุดที่ผลิตในประเทศอังกฤษ บริษัทพาราวินเซอร์สั่งนำเข้า พยายามติดตามซื้อไปที่ลอนดอน ประเทศอังกฤษ โรงงานผลิตตอบว่าเขาเลิกผลิตแล้วเพราะราคาแพง

๒. เลี้ยงเป็ด-ไก่ เลี้ยงเป็ดจำนวน ๔๐๐ ตัว สร้างโรงเรือนและใช้เหมืองแก้ว เป็นสถานที่เลี้ยง ในปีพ.ศ.๒๕๐๕ พบโรคตับอักเสบ เป็ดตายยกเล้า จากนั้นจึงลงมือเลี้ยงไก่จำนวน ๑๕๐ ตัว เป็นเวลา ๓ ปีติดต่อกัน ได้ขายทั้งไข่ และตัวไก่

พ.ศ.๒๔๙๗ เลี้ยงเป็ด สวนร้องผักจิก(เหมืองแก้ว)

ผลิตผลอื่น

๑. การเลี้ยงครั่ง บริเวณรอบๆ สวนที่ไม่ได้ปลูกพืชสวน ที่เป็นต้นฉำฉา (จามจุรี) ประมาณ ๒๐๐ ต้น ใช้เลี้ยงครั่ง(มดชนิดหนึ่ง) โดยซื้อพันธุ์ครั่งมาปล่อยเลี้ยงกับต้นไม้ ครั่งจะทำรัง ครบหนึ่งปีจะตัดกิ่งเอารังทำพันธุ์ต่อไป ส่วนที่เหลือจะกะเทาะเป็นครั่งบริสุทธิ์ขายแก่โรงงานทำเชลแล็กที่บ้านหนองหอย ทำเงินได้ประมาณปีละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

๒. การจับปลา หลังจากที่วางโพงพางเพื่อดักปลาในเหมืองแก้วแล้ว จะรื้อโพงพางออก แล้วจะประกาศให้ชาวบ้านเข้ามาจับปลาที่เหลือ โดยจำหน่ายบัตรลงจับปลา ลงทุน ๔,๕๐๐ บาท ขายบัตรได้ ๓,๐๐๐ บาท ทำติดต่อกัน ๓ ปี โดยมีหมอ(ประยูร พันธ์ไชยศรี)เป็นผู้ทำการรักษาผู้ที่ถูกงูกัด เงี่ยงปลา และไม้แหลมแทงบาดเจ็บ

การจับปลาในเหมืองแก้ว

วันจับปลา

๑๒. ชีวิตแพทย์แผนโบราณ (พ.ศ.๒๔๙๒)

สอบได้ประกาศนียบัตรแพทย์แผนโบราณ เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๒ เพื่อสิทธิควบคุมร้านยาประเภท ค ของเราตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๒-๒๕๑๔ โดยสอบเพียงครั้งเดียวได้ที่ ๒ เมื่อเลิกร้านค้าก็ได้ใช้ไปคุมร้านตงง้วนตึ้ง ควบคุมโรงงานผลิตยาแผนโบราณให้เจ้าดวงเดือน ๓ เดือน และขออนุญาตควบคุมโรงงานผลิตยาแผนโบราณ ศักดิ์ไทยเภสัช ที่ตำบลป่าเหมือด อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่อีก ๖ เดือน จึงขอเลิกการควบคุมจนถึงบัดนี้

๑๓. ชีวิตหัวหน้าครอบครัว

ปี พ.ศ.๒๔๘๘ สมรสกับ **นางสาวประภา ศรีอารักษ์** ชาวบ้านดงต้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครพนม มีลูกชาย ๓ คน ลูกสาว ๒ คน และ หลานรวม ๘ คน คือ

๑. ปัญญา ณ เชียงใหม่ สมรสกับ นางสาวอัญชลี สุขโหตุ เมื่อพ.ศ.๒๕๑๔ มีลูก ๒ คน คือ ปัทมภรณ์ ณ เชียงใหม่ และ บวรภัทร์ ณ เชียงใหม่

๒. สุมาลี ณ เชียงใหม่ โสด

๓. ศรีนคร ณ เชียงใหม่ สมรสกับ นายปราโมทย์ คงธนะ เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๑ มีลูก ๒ คน คือ อนัตตา คงธนะ และ อิสรกุล คงธนะ

๔. ผ่านเมือง ณ เชียงใหม่ สมรสกับ นางสาวสุวพรรณ ญาติฝูง เมื่อพ.ศ.๒๕๒๒ มีลูก ๒ คน คือ เฉลิมรัตน์ ณ เชียงใหม่ และ ปติ ณ เชียงใหม่

ที่บ้านสวน พ่อ และ ลูก ๕ คน
พ่อสมบูรณ์ ปัญญา ผ่านฟ้า สุมาลี ศรีนคร ผ่านเมือง เมื่อพ.ศ.๒๕๓๙

๕. ผ่านฟ้า ณ เชียงใหม่ สมรสกับ นางสาวเพ็ญศรี วรินทร์ เมื่อพ.ศ.๒๕๒๕ มีลูก ๒ คน คือ ติยาภรณ์ ณ เชียงใหม่ และ เวียงฟ้า ณ เชียงใหม่

ใน ปี พ.ศ.๒๕๒๒ ได้บวชลูกชายคนโต นายปัญญา ณ เชียงใหม่ **ณ วัดศรีเกิด** อันเป็นวัดที่ต้นตระกูลเป็นศรัทธามาก่อนเก่า โดยมีพระครูขันธ์ตยาภรณ์เป็นพระอุปัชฌาย์

บวช
ปัญญา ณ เชียงใหม่
พ.ศ.๒๕๒๒

และได้ประกอบพิธีสมรสให้แก่บุตรชาย ๓ คน คือ นายปัญญา ณ เชียงใหม่ พ.ศ.๒๕๑๔ นายผ่านเมือง ณ เชียงใหม่ พ.ศ.๒๕๒๒ และ นายผ่านฟ้า ณ เชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๕

สมรส
ผ่านเมือง ณ เชียงใหม่
พ.ศ.๒๕๒๒

สมรส
ผ่านฟ้า ณ เชียงใหม่
พ.ศ.๒๕๒๕

หอสมุดแห่งชาติ

บ้านสวน
๗ กรกฎาคม ๒๕๑๕

ในปีพ.ศ.๒๕๑๔ ได้สร้าง**บ้านสวน**แทนบ้านพักหลังเก่า โดยใช้ไม้งิ้ว และไม้สักในสวน ออกแบบเอง ถึงจะไม่ดีงามตามสมัย ทรงบ้านเป็นรูปตัว T เพื่อป้องกันพายุใหญ่ และแผ่นดินไหว สร้างเป็น ๒ ชั้น ใช้เป็นหอคอย (หน้าต่างเปิดทุกบาน) ใต้ถุนโล่งให้ลมพัดถ่ายเท

บ้านท่าเดื่อ

ในปี พ.ศ.๒๕๒๒ ปลูกบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้หลังเล็ก บนที่ดินที่ซื้อไว้ที่หน้าวัดท่าเดื่อ บ้านท่าเดื่อ ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ แม่ประภาเป็นผู้กำกับการก่อสร้าง ทั้งๆที่ไม่ค่อยสบาย และได้อาศัยอยู่เพียง ๑๕ วัน ก็ต้องเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลสวนดอกและโรงพยาบาลจินดาสิงหเนตรจนถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๒

จากนั้นปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ปลูกบ้านตึก ๒ ชั้น บนที่ดินเดิมอีกหลังหนึ่ง

ขึ้นบ้านใหม่ ท่าเดื่อ
ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองฯ จังหวัดเชียงใหม่
๑๓ มีนาคม ๒๕๔๑

เดือนเมษายนของทุกๆ ปี จะเชิญเจ้าพี่นายน้อง ญาติ ลูกหลานให้มารวมกันทำพิธีดำหัวกู่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไป ณ วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่

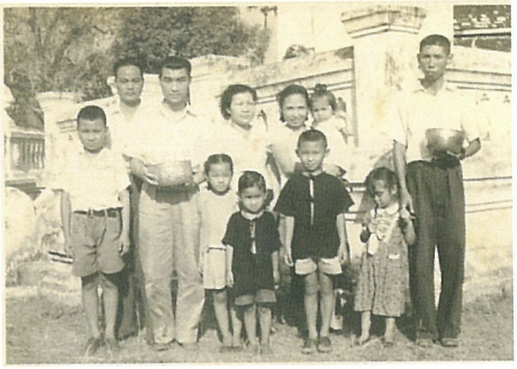

ดำหัวกู่ วัดสวนดอก ๒๘ เมษายน ๒๔๙๖

ดำหัวกู่ วัดสวนดอก
ในงานบรรจุกระดูกเจ้าแม่เกี๋ยงคำ พ.ศ.๒๕๐๒

งานทำบุญฉลองกู่
วงศ์เจ้าแม่แว่นฟ้า - เจ้าน้อยคำเจียง
ณ วัดสวนดอก เชียงใหม่
๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

ดำหัวกู่ ณ วัดสวนดอก เมษายน ๒๕๒๔

ดำหัวกู่ พ.ศ.๒๕๔๕

ดำหัวกู่ พ.ศ.๒๕๔๕

ร่วมงาน ตระกูล ณ เชียงใหม่

ดำหัวกู่ วัดสวนดอก เมษายน ๒๕๔๐

ดำหัวกู่ พ.ศ.๒๕๔๑

งานสลุงหลวง ๕ มีนาคม ๒๕๓๖

วัดพระสิงห์ เชียงใหม่
วันทำบุญสืบชะตาให้ผู้ว่าราชการจังหวัด
นาย พลากร สุวรรณรัฐ
และอำลาไปรับราชการในกรุงเทพฯ

พิธีบวงสรวงดวงพระวิญญาณบรรพบุรุษ พ.ศ.๒๕๓๙
(จากซ้าย) เจ้าวรพงษ์ เจ้าลัญจ์ชัย เจ้าบุญเลิศ เจ้าสมบูรณ์ คุณสมพันธ์ เจ้าถวิล เจ้าวงศ์สักก์ เจ้าบุญศรี
ดร. ณรินทร์ ทองศิริ เจ้าณรงค์

ขอจบการเขียนประวัติเพียงเท่านี้เพราะลูกหลานได้เห็นได้ทราบโดยทั่วกัน

ตั้งแต่เด็กเล็กจนโตและมีอายุมากถึง ๘๔ ปี (พ.ศ.๒๕๕๐) มีอุปนิสัยซื่อตรง มีความรักความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ เพื่อนฝูง ครูอาจารย์ และเจ้านายผู้หลักผู้ใหญ่ทุกท่าน มีความขยันหมั่นเพียร ตระหนี่ถี่ถ้วน ใจบุญ ชอบช่วยเหลือเกื้อหนุนต่อทุกๆคน ถือศีล ๕ อย่างเคร่งครัด ยกเว้นแต่ข้ออนุโลมที่จำเป็นเท่านั้น เช่น หลอกจับขโมย หรือ คนขี้โกง

ด้วยกุศลผลบุญที่ได้บำเพ็ญมา เทพยดาอารักษ์จึงดลบันดาลให้อยู่ดีมีสุขตลอดชีวิต มีอายุมั่นขวัญยืน ปราศจากโรคาพยาธิทั้งปวง ไม่ว่าโรคร้ายเคราะห์ร้ายหนักหนาเพียงใด ไม่อาจจะมาทำอันตรายร้ายแรงได้ ในชีวิตได้ผ่านเหตุร้าย เคราะห์ร้ายมามาก แต่ก็สามารถต่อสู้เอาตัวรอดมาได้อย่างปาฏิหาริย์